

Strafföreläggande

Rättslig vägledning 2023:2
Utvecklingscentrum
Januari 2023

Innehåll

1	Inledning	5
2	När får strafföreläggande användas?	6
2.1	Allmänna förutsättningar	6
2.2	Vem är behörig att utfärda strafföreläggande?	6
2.3	Strafföreläggande får användas trots parallella brottsutredningar	7
2.4	Domstolens möjligheter att delge den tilltalade bör beaktas	7
3	Unga lagöverträdare	9
3.1	Strafföreläggande med bötespåföljd	9
3.2	Strafföreläggande får inte användas för villkorlig dom m.m.	10
3.3	Förhandsgodkännande får inte användas	10
3.4	Ingen betalningsskyldighet för analyskostnader	11
3.5	Offentlig försvarare	11
3.6	Vem är behörig att godkänna strafföreläggandet?	11
4	Hinder mot strafföreläggande	12
4.1	Skuldfrågan är inte tillräckligt klarlagd	12
4.2	Påföljdspraxis är inte tillräckligt klar	13
4.3	Yrkande om bättre rätt etc.	13
4.4	Oklarheter om enskilt anspråk	13
4.5	Preskriptionsrisk	14
4.6	Tvångsmedel som beslutats eller fastställts av domstol	15
4.6.1	Beslag med åtalsfrist	15
4.6.2	Beslut om kvarstad	15
5	Innehållet	16
5.1	Påföljder	16
5.1.1	Böter	16
5.1.2	Villkorlig dom	17
5.1.3	Sannolikhetskravet vid villkorlig dom	17
5.1.4	Skriftligt förfarande vid villkorlig dom	18
5.1.5	Straffmättningsreglerna i 29 kap. brottsbalken	18
5.1.6	Avräkningsbart frihetsberövande	19
5.2	Särskild rättsverkan	20
5.2.1	Företagsbot	20
5.2.2	Förverkande	21
5.2.3	Kostnader för blodprov och urinprovstagning m.m.	21
5.2.4	Avgift till brottsofferfonden	22

5.3	Enskilt anspråk	22
6	Förskottsbetalning	23
6.1	Vad innebär förskottsbetalning?	23
6.2	Verkställighet av betalningsskyldighet i olika länder	23
6.3	Formerna för förskottsbetalning	23
6.4	Den misstänkta måste godta ett strafföreläggande	24
7	Förhandsgodkännande och rättegångsfullmakt	25
7.1	Innehållet och formerna för förhandsgodkännandet	25
7.2	Särskilda regler om slutunderrättelse	26
7.3	Åklagarens prövning och alternativ	26
7.4	Återkallelse från misstänkt	27
7.5	Utfärdandet avslutar handläggningen	27
7.6	Rättegångsfullmakt	27
8	Utfärdande och uppföljning	29
8.1	Myndigheter som ska underrättas vid vissa brott	29
8.2	Möjlighet att anpassa svarstiden	32
8.3	Påminnelse	33
8.4	Svarstidens utgång ska inväntas innan nytt åklagarbeslut	33
8.5	Åklagarens återkallelse av utfärdat strafföreläggande	33
9	Godkännande, bestridande eller inget svar?	34
9.1	Skriftligt godkännande	34
9.1.1	Olika typer av underskrifter	34
9.2	Godkännande genom betalning	35
9.2.1	Betalning och invändningar i sak	35
9.2.2	Förskottsbetalning innebär inte godkännande	36
9.3	Ogiltigt godkännande	36
9.4	För sent godkännande	37
9.5	Giltigt godkännande blir känt efter lagföringsbeslut	37
9.6	Oklart svar	37
9.7	Bestridande	38
9.8	Inget svar eller returnerat strafföreläggande	38
10	Avslutande åtgärder	39
10.1	Efter godkännande	39
10.1.1	Offentlig försvarare	39
10.1.2	Underrättelser till berörda myndigheter	39
10.1.3	Verkställighet av enskilt anspråk	39
10.2	Efter bestridande	40
10.3	Strafföreläggandet utfärdas efter förhandsgodkännande	40

11	Fel i det godkända strafföreläggandet	41
11.1	Fel som har nullitetsverkan	41
11.2	Rättelse	42
11.3	Undanröjande	42
	11.3.1 Undanröjande efter klagan	43
	11.3.2 Inhibition	46
	11.3.3 Resning	46
11.4	Åtgärder efter undanröjande	46
12	Sekretessfrågor	47
12.1	Som huvudregel gäller ingen sekretess	47
12.2	Sekretess i vissa ärendetyper	47
12.3	Sekretess för inspelade förhör med bild (alla ärendetyper)	48
13	Vanliga frågor från den misstänkta	49

Denna rättsliga vägledning utgör en uppdatering av och ersätter RättsPM 2015:4 Strafföreläggande.

Bestämmelserna om strafföreläggande har ändrats i betydande mån den 1 januari 2023. De nya bestämmelserna gäller i huvudsak förhandsgodkännande som i stora delar ersätter fullmaktsförfarandet (avsnitt 7), större möjlighet att utfärda strafföreläggande för påföljd med villkorlig dom (avsnitt 5.1.3) och större möjlighet att utfärda strafföreläggande oberoende av andra brottsmisstankar mot samma person (avsnitt 2.2). Även ändringar i sekretessreglerna har utökat möjligheten att använda strafföreläggande för vissa brott (avsnitt 12.2).

1 Inledning

Strafföreläggande är avsett som ett enklare och snabbare sätt att lagföra en gärning när skuldfrågan kan bedömas vara klar, brottet är mindre allvarligt och det inte råder någon tvekan om vilken påföljden ska bli.

Den **rättsliga reglering** som berör strafföreläggande finns i:

- 48 kap. 4–12 a §§ rättegångsbalken (RB),
- Strafföreläggandekungörelsen (1970:60)
- 59 kap. 6–9 §§ RB (frågor om undanröjande)
- Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2022:8 (angående bl.a. behörighetsfrågor)
- Riksåklagarens riktlinjer RÅR 2007:2 Beräkning av dagsbotsbeloppet vid strafföreläggande

Rättslig vägledning om bötesnivåer för strafföreläggande:

- RÄV 2021:21 Normalstraff för vissa bötesbrott – stöd vid strafföreläggande

Om den **administrativa hanteringen** finns ytterligare information i:

- Åklagarmyndighetens ärendehanteringshandbok, avsnitt 6.20 samt
- Olika lathundar på Rånet som beskriver registreringen av strafföreläggande i olika situationer. (Verksamhetsstöd > Cåbra > ämneskategori Strafföreläggande)

2 När får strafföreläggande användas?

2.1 Allmänna förutsättningar

Det finns inga tvingande regler om att strafföreläggande måste utfärdas i stället för att väcka åtal i särskilda situationer. Däremot bör åklagaren vanligtvis utfärda strafföreläggande för den misstänkta i stället för att väcka åtal om det finns förutsättningar för det.

Avgörande för om strafföreläggande kan utfärdas i ett enskilt ärende är:

- Skuldfrågan ska vara klarlagd, vanligtvis genom erkännande och övrig utredning. Se avsnitt 4.
- Brottet ska i det enskilda fallet kunna leda till böter eller villkorlig dom.
- Påföljdspraxis för brottet ska dessutom vara så fast att det är möjligt för åklagaren att bedöma vad som är rätt påföljd. Se avsnitt 4.
- Brottet ska i övrigt vara lämpligt att hantera genom strafföreläggande. Här ingår olika överväganden om förverkande och enskilda anspråk med mera. Se avsnitt 4 och 5.
- Strafföreläggande får användas för redovisade brott trots pågående utredningar, tidigare utfärdat men ej godkänt strafföreläggande eller väckta åtal med samma misstänkt. Se avsnitt 2.3.
- Vid valet av strafföreläggande framför att väcka åtal bör det också beaktas om domstolen riskerar att förlora möjligheten att använda förenklad delgivning eller tillgänglighetsdelgivning. Se avsnitt 2.4.

2.2 Vem är behörig att utfärda strafföreläggande?

Assistentåklagare får inte utfärda strafföreläggande som avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med dagsböter.¹ I övrigt finns inga begränsningar gällande åklagarens behörighet.

¹ ÅFS 2022:8.

2.3 Strafföreläggande får användas trots parallella brottsutredningar

Fram till den 1 januari 2023 fanns ett förbud mot strafföreläggande vid parallella brottsutredningar som rörde samma misstänkt. Det fanns också särskilda regler om samordning och kontroll av ytterligare brottsmisstankar. Detta var ett uttryck för aspirationsprincipen och principen om att en gemensam påföljd skulle eftersträvas för all brottslighet.

Numera utgör det inte längre ett hinder mot att utfärda ett separat strafföreläggande att det pågår utredning om annan brottslighet. Det innebär att strafföreläggande kan utfärdas både vid kännedom om pågående brottsutredning och om det finns redan väckta åtal mot samma misstänkt.

Ser åklagaren att det går att samordna olika utredningar till en gemensam lagföring är det givetvis inget hinder att välja den lösningen när det framstår som mest lämpligt, t.ex. om det är till fördel i bevishänseende.

Det kan också förekomma två parallella strafföreläggandeförfaranden samtidigt, men för olika brott. Exempelvis kan så ske om ett första strafföreläggande har utfärdats men inte hunnit godkännas. Ett andra strafföreläggande kan då utfärdas utan påverkan av om det första godkänns eller bestrids.²

2.4 Domstolens möjligheter att delge den tilltalade bör beaktas

Enligt 1 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) gäller att strafföreläggande bör utfärdas i stället för att väcka åtal när det finns förutsättningar för det **samt**, som en ytterligare förutsättning, att det inte riskerar att hindra rättens möjligheter att senare delge den tilltalade med förenklad delgivning (33 kap. 6 § RB) eller tillgänglighetsdelgivning (33 kap. 6 b § RB och 52–54 §§ delgivningslagen [2010:1932]).

Tingsrätten kan använda **förenklad delgivning** för att delge stämning och andra handlingar i ett brottmål om det inte har förflutit längre tid än sex månader³ efter den inledande information om förenklad delgivning som lämnas av polis eller annan utredare. Ytterligare om förenklad delgivning m.m., se RåV 2022:27 [Slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB](#).

Om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda för att utfärda ett strafföreläggande i stället för att väcka åtal, kan det ändå vara lämpligare att välja åtal

² Prop. 2021/22:279 s. 68.

³ Före den 1 januari 2023 var tidsfristen tio veckor, se 33 kap. 6 § RB samt prop. 2021/22:279 s. 25 f.

om sexmånadersfristen för förenklad delgivning skulle komma att löpa ut under en normal svarstid.

Sedan den 1 januari 2023 gäller också bestämmelser om **tillgänglighetsdelgivning** för att delge den tilltalade t.ex. stämning och andra handlingar i ett brottmål.

För att tillgänglighetsdelgivning ska kunna användas måste tingsrätten upprätta och tillgängliggöra delgivningshandlingarna inom den tid som bestämts och som den misstänkta fått information om under förundersökningen. Normalt är tiden mellan själva brottet och tidpunkten för tillgänglighetsdelgivning mycket kort.

Detta innebär att möjligheten till tillgänglighetsdelgivning ofta faller om ett strafföreläggande utfärdas. Ett strafföreläggande med svarstid kan dock utfärdas om handläggningen är så snabb att det inte riskerar att hindra rättens möjligheter att använda tillgänglighetsdelgivning.

Det finns inget hinder mot att använda strafföreläggande om det inte längre är möjligt att använda tillgänglighetsdelgivning.

3 Unga lagöverträdare

För unga lagöverträdare (misstänkt som begått brott före arton års ålder) gäller generellt särskilda påföljdsregler. Här berörs i sammanfattning hur reglerna påverkar möjligheten att använda strafföreläggande för att lagföra sådana unga lagöverträdare.

Ytterligare om brott av unga lagöverträdare samt påföljdsval m.m. i sådana ärenden, se information på Rånets ämnessida [Brott av unga \(LUL\)](#) samt RåR 2006:3 [Handläggning av ungdomsärenden](#).

Utrymmet för att använda strafföreläggande mot någon som misstänks för att ha begått brott före arton års ålder kan sammanfattas enligt nedan.

3.1 Strafföreläggande med bötespåföljd

I ungdomsärenden kan endast strafföreläggande med böter som påföljd (samt eventuellt särskild rättsverkan m.m.) bli aktuellt.

Strafföreläggande mot en ung lagöverträdare kan ske i två olika situationer, där handläggningen delvis skiljer sig åt.

1) **Brott som har böter eller fängelse i straffskalan** men som föranleder böter både för vuxna och unga lagöverträdare.

En särskild reduktion av antalet dagsböter kan i dessa fall bli aktuell med hänsyn till den misstänkta ungdom. Hur en sådan reduktion ska ske framgår av RåR 2017:1 [Ungdomsreduktion vid bötesstraff](#). Av riktlinjerna framgår även att någon reduktion inte sker vid brott som föranleder penningböter.

Strafföreläggande kan ske för brott med ett straffmättningsvärde (efter ungdomsreduktion) som är lägre än 60 dagsböter, vilket är brytpunkten för att kunna döma till ungdomstjänst. En ytterligare förutsättning är att det inte har framkommit att det finns skäl för ungdomsvård.

Ett typfall när strafföreläggande kan bli aktuellt är olovlig körning.

I dessa fall krävs inget personligt sammanträffande med åklagaren utan strafföreläggandet hanteras på samma sätt som mot en vuxen. Observera att svarstiden bör vara kortare för ungdomar än för vuxna, se avsnitt 8.2.

2) **Brott som har enbart fängelse i straffskalan** men där bestämmelser om straffreduktion för unga lagöverträdare gör att det kan antas att påföljden skulle ha stannat vid böter om åtal hade väckts.

Strafföreläggande får i dessa fall användas med stöd av 15 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Denna situation är ovanlig. För att den ska komma i fråga krävs nämligen både att den unga är olämplig för ungdomstjänst och att det saknas förutsättningar för ungdomsvård för att bestämma påföljden till böter med hänsyn till de straffmättningsvärden som är aktuella.

I dessa fall ska den unga underrättas om beslutet vid ett personligt sammanträffande med åklagaren. Om det är möjligt ska även vårdnadshavare närvara. I undantagsfall får underrättelsen ske skriftligt.⁴ Vid det personliga sammanträffandet bör det förklaras vilken påföljd den unga skulle ha riskerat för samma gärning som vuxen lagöverträdare.

3.2 Strafföreläggande får inte användas för villkorlig dom m.m.

Strafföreläggande får inte användas om påföljden innefattar villkorlig dom och det är fråga om brott som den misstänkta begått före 18 års ålder. Strafföreläggande kan inte heller användas för särskilda ungdomspåföljder.⁵

Observera att strafföreläggande med villkorlig dom kan alltså inte heller användas som ett sätt att lagföra ungdomar där det finns flyktfara.

RÅ tillsynsbeslut 2019:12: Ungdomar under 18 års ålder var misstänkta för grov stöld. De saknade hemvist i Sverige och var därför initialt frihetsberövade på grund av flyktfara. Strafföreläggande utfärdades med villkorlig dom som påföljd. I tillsynsärendet konstaterades att det inte är tillåtet enligt 48 kap. 4 § RB.

3.3 Förhandsgodkännande får inte användas

Från den 1 januari 2023 gäller att strafföreläggande kan utfärdas och anses direkt godkänt om den misstänkta har lämnat ett förhandsgodkännande enligt 48 kap. 10 § RB. Se mer om förhandsgodkännande i avsnitt 7. Ett sådant förhandsgodkännande får inte upprättas för en misstänkt som är under 18 år, 3 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60).

⁴ 1 § förordning (1994:1763) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

⁵ I SOU 2022:1 "Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott" föreslås dock att strafföreläggande ska kunna utfärdas även med ungdomstjänst som påföljd mot unga lagöverträdare.

3.4 Ingen betalningsskyldighet för analyskostnader

Av NJA 2020 s. 154 framgår att återbetalningsskyldighet avseende kostnad för provtagning och analys enligt 31 kap. 1 § RB endast i undantagsfall ska åläggas den som är under 18 år.

3.5 Offentlig försvarare

Offentlig försvarare förordnas i fler fall för unga lagöverträdare än för vuxna. Det medför också att försvarare ofta är förordnad i ärenden där strafföreläggande utfärdas. Åklagaren behöver i de fallen uppmärksamma tingsrätten på att lagföring har skett. Det kan även vara lämpligt att meddela försvararen att strafföreläggande utfärdas. Se avsnitt 10.1.1 om underrättelsen till tingsrätten när försvarare är förordnad.

3.6 Vem är behörig att godkänna strafföreläggandet?

Det är den underåriga själv som ska godkänna strafföreläggandet. En vårdnadshavare kan därför inte utan särskild fullmakt skriftligen godkänna ett strafföreläggande som har utfärdats för en underårig. Om godkännandet sker enbart genom betalning får det dock vanligtvis presumeras att den underåriga har godkänt betalningen oavsett att den kommer från en vårdnadshavares konto.

4 Hinder mot strafföreläggande

4.1 Skuldfrågan är inte tillräckligt klarlagd

Strafföreläggande får inte utfärdas om det inte finns förutsättningar för allmänt åtal (48 kap. 5 § p. 1 RB). Det ska vara utrett att den misstänkta är skyldig för att få utfärda strafföreläggande.

Ansvarsfrågan måste bedömas vara klarlagd för att strafföreläggande ska få utfärdas. Det innebär att det inte får finnas någon osäkerhet om den misstänkta skuld, varken genom invändningar som gjorts eller genom några andra omständigheter, för att kunna utfärda strafföreläggande.

Den misstänkta behöver visserligen inte uttryckligen erkänna gärningen, men bör vidgå de faktiska omständigheterna. Ett blankt förnekande innebär dock inte ett hinder mot strafföreläggande, om bevismaterialet är sådant att man kan utgå från att en domstolsprövning skulle leda till en fällande dom.

JO 1990/91 s. 61: Strafföreläggande hade utfärdats för en hastighetsöverträdelse som dokumenterats av polis. Misstänkt hade förnekat gärningen och förklarat att han inte var beredd att motta ett strafföreläggande. Som invändning gjordes gällande bland annat att det fanns en förväxlingsrisk med annat liknande fordon. Viss annan argumentation hade anförts till stöd för förnekandet. JO ansåg i det fallet att det var tveksamt om strafföreläggande borde ha utfärdats.

JO uttalade i ärendet också att ett blankt förnekande i sig inte bör hindra ett strafföreläggande i rutinartade mål som t.ex. hastighetsöverträdelser, förutsatt att bevismaterialet är sådant att man kan utgå från att en domstolsprövning leder till en fällande dom.

Alternativet till att utfärda strafföreläggande ska vara att väcka åtal på samma förundersökningsmaterial. Om ett strafföreläggande bestrids kan ett negativt åtalsbeslut inte beslutas annat än om det har tillkommit nya uppgifter av betydelse för bedömningen.

JO beslut 2007-09-28 dnr 852-2006: Strafföreläggande utfärdades gällande ett förnekat brott mot miljöbalken. Efter bestridande av strafföreläggandet fattade samma åklagare ett negativt åtalsbeslut.

JO ansåg att strafföreläggande inte borde ha utfärdats samt att underlaget i ärendet var huvudsakligen oförändrat vid beslutet att inte väcka åtal. Åklagaren ansågs därför inte ha haft förutsättningar för att själv ompröva sitt beslut.

4.2 Påföljdspraxis är inte tillräckligt klar

Generellt gäller att påföljdspraxis måste vara så klar att åklagaren kan bestämma vad som är rätt påföljd. I ett tillsynsärende har uttalats att strafföreläggande inte borde ha utfärdats när det för aktuell brottslighet saknas sådan praxis.⁶

Hinder för strafföreläggande kan också finnas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, det vill säga att straffvärdet för gärningen är så högt att villkorlig dom inte är en korrekt påföljd. Strafföreläggande bör alltså inte användas för förmögenhetsbrott som gäller så höga belopp att straffvärdet överstiger ett år.⁷

4.3 Yrkande om bättre rätt etc.

Strafföreläggande får inte utfärdas om målsäganden för talan om bättre rätt eller annat enskilt anspråk i anledning av brottet som inte avser betalningsskyldighet (48 kap. 5 § 2 p RB).

Strafföreläggande kan inte innefatta talan om bättre rätt (fastställelsetalan) eller talan om enskilt anspråk i någon annan form än betalningsskyldighet.

Finns det anledning att framställa sådana yrkanden måste lagföring ske genom åtal.

4.4 Oklarheter om enskilt anspråk

Om en målsägande inte har lämnat besked om enskilt anspråk i anledning av brottet, ska målsäganden ges tillfälle att lämna sådant besked innan strafföreläggande utfärdas (2 § strafföreläggandekungörelsen [1970:60]).

Åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan regleras i 22 kap. 2 § första stycket RB. Ett enskilt anspråk som grundas på brottet kan ofta också tas med i strafföreläggandet.

⁶ ÅM 2013/10294. Strafföreläggande hade utfärdats för köp av sexuell handling av barn. Påföljden bestämdes till 100 dagsböter. Det saknades praxis som kunde fungera vägledande för vad som var rätt påföljd.

⁷ ÅM 2013/6922 Strafföreläggande hade utfärdats för grov förskingring med villkorlig dom och böter som påföljd. Värdet av det förskingrade uppgick enligt strafföreläggandet till 2,6 miljoner kronor. Den ursprungliga anmälan omfattade ytterligare sex miljoner kronor som hade hanterats genom ett formlöst beslut om förundersökningsbegränsning. Vice riksåklagaren konstaterade att strafföreläggande inte borde ha utfärdats av flera skäl, grundade på beloppens storlek.

Är frågan om enskilt anspråk outredd i ett ärende där målsäganden kan föra sådan talan, behöver målsäganden ges tillfälle att inkomma med anspråk inom viss tid. Detta bör dokumenteras. Innan den tiden gått ut bör strafföreläggande inte utfärdas. Sedan tiden löpt ut kan däremot strafföreläggande utfärdas även om något svar inte har lämnats.

Om ett framställt enskilt anspråk är uppenbart ogrundat, om anspråket inte grundas på brottet eller om det annars skulle innebära väsentlig olägenhet att föra talan om anspråket, kan strafföreläggande utfärdas utan att ta med det enskilda anspråket i föreläggandet. Målsäganden ska då underrättas om detta.

För övriga frågor som gäller hanteringen av oklara enskilda anspråk samt underrättelser till målsägande och misstänkt hänvisas till RättsPM 2018:2 *Skadestånd. Om åklagarens uppgift att föra målsägandens talan.*⁸

4.5 Preskriptionsrisk

Nära förestående preskription kan utgöra hinder mot strafföreläggande.

Om preskription är nära förestående för brottet kan det vara olämpligt att använda strafföreläggande. Preskription avbryts nämligen inte av att den misstänkta personen får del av ett utfärdat strafföreläggande, 35 kap. 1 § brottsbalken (BrB).

Strafföreläggande där det finns ett förhandsgodkännande enligt 48 kap. 10 § RB (se avsnitt 7) kan förväntas hanteras i så nära anslutning till brottet att preskriptionsfrågan sällan eller aldrig är ett reellt problem. Skulle så ändå vara fallet avviker dessa från övriga genom att handläggningen avslutas i och med att strafföreläggandet utfärdas. Det behöver därför inte tas någon särskild hänsyn till risk för ytterligare fördröjning i dessa fall, utan det väsentliga är att utfärdandet av strafföreläggandet sker före preskription.

För att preskriptionsavbrott ska ske krävs, gällande övriga strafföreläggande, att den misstänkta har godkänt föreläggandet inom preskriptionstiden. I annat fall bryts preskriptionen av att åtal delges eller den misstänkta personen häktats inom samma tid.

Om åklagaren med stor säkerhet kan förvänta sig ett godkännande innan preskription inträder kan det undantagsvis vara försvarbart att utfärda strafföreläggande trots nära förestående preskription.

⁸ RättsPM är för närvarande (januari 2023) under uppdatering och omvandling till RÄV.

4.6 Tvångsmedel som beslutats eller fastställts av domstol

4.6.1 Beslag med åtalsfrist

Vanligtvis behöver lagföring ske genom åtal om beslag har prövats och fastställts av domstol (27 kap. 7 § RB).

Åtal anses inte väckt genom att ett strafföreläggande utfärdas.

Om beslaget är grundat på att det ska återställas till målsäganden är strafföreläggande uteslutet redan av det skälet, se avsnitt 4.3. Är det fråga om bevisbeslag som inte kan hävas innebär det också att skuldfrågan inte är tillräckligt klar för att ett strafföreläggande ska kunna bli aktuellt.

Skulle beslaget däremot bestå av något som ska begäras förverkat på grund av brottet, t.ex. en kniv eller brottsverktyg, är det inte uteslutet att använda strafföreläggande trots en åtalsfrist, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. En förutsättning är dock att frågan om godkännande måste vara klar innan åtalsfristen löper ut. Om ett godkännande inte sker behöver åklagaren hinna väcka åtal inom tiden för åtalsfristen.

4.6.2 Beslut om kvarstad

Om kvarstad har beslutats för att säkra målsägandens enskilda anspråk eller värdeförverkande, kan strafföreläggande inte användas. Lagföring måste ske vid domstol.

5 Innehållet

5.1 Påföljder

5.1.1 Böter

Utgångspunkten i 48 kap. 4 § första stycket RB är att strafföreläggande får utfärdas för alla typer av brott där böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter.⁹

Några vanligt förekommande exempel där strafföreläggande kan användas med böter som påföljd är ringa stöld, olovlig körning, rattfylleri och ringa narkotikabrott. Påföljdspraxis för dessa och ytterligare ett stort antal brott som kan föranleda böter och som generellt anses kunna hanteras genom strafföreläggande framgår av RåV 2021:21 [Normalstraff för vissa bötesbrott - stöd vid strafföreläggande](#).

Antal och storlek på dagsböter som kan beslutas i strafföreläggande regleras genom de allmänna bestämmelserna om böter i 25 kap. BrB. Av dessa framgår bland annat att dagsbotens belopp får jämkas om det finns särskilda skäl. Har jämkning skett bör det markeras i strafföreläggandet genom att klicka i en särskild ruta invid bötesbeloppet. För unga lagöverträdare finns särskilda regler, se avsnitt 3.

För beräkningen av dagsbotsbeloppet, se RåR 2007:2 [Beräkning av dagsbotsbeloppet vid strafföreläggande](#).

Böter som gemensamt straff

I den mån dagsböter ska fastställas som gemensamt straff för flera brott ska normalt antalet dagsböter för det grövsta brottet ökas med hälften av det sammanlagda antalet dagsböter för övriga brott (jämför 3 § Riksåklagarens föreskrifter [1999:178] om ordningsbot för vissa brott).

Penningböter och dagsböter

Enligt 25 kap. 5 § andra stycket BrB finns en möjlighet att, i ett strafföreläggande som avser flera brott, välja penningböter för vissa brott och dagsböter för andra. Påföljdsalternativet får väljas om det finns särskilda skäl för det.¹⁰

⁹ Normerade böter regleras i 25 kap. 4 § brottsbalken. Sådana böter bestäms efter särskild beräkningsgrund. T.ex. används påföljden för vissa fall av brott mot fiskelagen där böterna beräknas utifrån fartygets motorstyrka.

¹⁰ Enligt förarbetena avses brottslighet av olika art där ett gemensamt straff skulle ge ett orimligt resultat (prop. 1990/91:68 s. 123). Ett exempel kan tänkas vara en ringa stöld och flera hastighetsöverträdelser som strafföreläggs samtidigt. Enbart ett dagsbotsstraff skulle då kunna bli för lindrigt sett till straffet i kronor.

Vilket brott som föranlett penningböter ska anges i Cåbra i den särskilda ruta som är avsett för detta.

5.1.2 Villkorlig dom

Strafföreläggande med villkorlig dom får **inte** användas

1. när brottet begåtts av någon som inte fyllt arton år eller
2. om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst (48 kap. 4 § andra stycket RB).

Möjligheten att besluta om strafföreläggande med villkorlig dom som påföljd regleras i 48 kap. 4 § andra stycket RB. En villkorlig dom ska enligt huvudregeln även förenas med böter (30 kap. 8 § BrB). Strafföreläggande med villkorlig dom innehåller därför som huvudregel också dagsböter. Det är dock möjligt att bestämma påföljden till enbart en villkorlig dom.

Strafföreläggande får dock inte väljas för påföljden villkorlig dom och samhällstjänst. Villkorlig dom får inte heller användas för unga lagöverträdare (under arton år) oavsett om påföljden kombineras med dagsböter eller inte.

5.1.3 Sannolikhetskravet vid villkorlig dom

I de fall där strafföreläggande med villkorlig dom kan bli aktuellt gäller sedan den 1 januari 2023 att det ska **vara sannolikt** att rätten skulle döma till en sådan påföljd för att åklagaren ska få besluta om strafföreläggande med påföljden villkorlig dom eller villkorlig dom och böter.¹¹

Grundförutsättningarna för villkorlig dom ska alltså bedömas vara uppfyllda med avseende på att

1. det ska saknas särskild anledning att befara återfall i brottslighet,
2. straffvärdet ska understiga ett års fängelse,
3. brottsligheten får inte ha ett artvärde som talar för att i första hand välja en fängelsepåföljd och
4. omständigheterna ska inte tala för ett övervakningsbehov som i stället kan leda till en påföljd om skyddstillsyn.

Ett exempel på en situation då det kan anses vara sannolikt att rätten skulle döma till villkorlig dom är att påföljden inte kan stanna vid böter, men skälen för fängelse inte är särskilt starka.

Enligt förarbetena till bestämmelsen kan kravet på sannolikhetskravet också vara uppfyllt om personen är straffad sedan tidigare, men brottsligheten ligger

¹¹ Före den 1 januari 2023 gällde ett starkare krav, nämligen att det skulle vara "uppenbart" att rätten skulle välja villkorlig dom.

långt tillbaka i tiden. Som andra exempel tas upp att brottsligheten endast med viss styrka talar för fängelse, exempelvis lindriga eller särpräglade former av vapenbrott, narkotikabrott, bokföringsbrott och skattebrott.¹²

5.1.4 Skriftligt förfarande vid villkorlig dom

Fram till den 1 januari 2023 gällde att ett strafföreläggande med villkorlig dom ansågs lämpligast att underrätta den misstänkta om vid ett personligt sammanträffande med åklagaren.

I samband med lagändringar den 1 januari 2023 har denna bestämmelse upphört att gälla. Strafföreläggande med villkorlig dom hanteras alltså därefter uteslutande genom ett skriftligt förfarande.

5.1.5 Straffmättningsreglerna i 29 kap. brottsbalken

Enligt 29 kap. 7 § första stycket BrB ska det i vissa fall beaktas vid straffmätningen om brottet begåtts av någon i åldersspannet 18 till 21 år (för den som inte fyllt 18, se avsnitt 3).

Vid sådan brottslighet som kan bli aktuell för strafföreläggande, dvs. inte de allvarliga brott som enligt paragrafens tredje stycke undantas från tillämpningsområdet, behöver således hänsyn tas till 29 kap. 7 § första stycket brottsbalken i de fall den förelagde inte hade fyllt 21 år vid gärningstillfället. Strafförelägganderutinen i Cåbra innehåller också en varning som talar om när det kan bli aktuellt med en ungdomsreduktion gällande påföljden.

Bestämmelsen i 29 kap. 7 § första stycket BrB ska anges i domslut från domstolarna.¹³ När den tillämpas i strafföreläggande bör bestämmelsen framgå även där, vilket sker genom att det markeras att dagsboten är jämkad samt att man skriver en lagrumshänvisning i rutan för motivering till jämkningen i Cåbra.

Övriga straffmättningsregler i 29 kap. BrB behöver inte anges i strafföreläggandet men kan i någon mån beaktas vid straffmätningen i ett strafföreläggande. Skulle tillämpning av de bestämmelserna innebära att straffmätningen påverkas i betydande mån, talar det också för att påföljden inte är så klar att det är lämpligt att utfärda ett strafföreläggande.

¹² Prop. 2021/22:279 s. 70.

¹³ Domstolsverkets föreskrifter DVFS 2019:1 bilaga A.

5.1.6 Avräkningsbart frihetsberövande

Det är endast domstol som kan besluta om att tillgodoräkna ett avräkningsbart frihetsberövande i form av ett reducerat antal böter när påföljd bestäms.

Vid strafföreläggande som innefattar bötesstraff ska därför åklagaren inte reducera antalet böter på grund av frihetsberövandet.

När ett inte obetydligt frihetsberövande har förekommit i ärendet kan det vara ett särskilt skäl för åklagaren att inte förena en villkorlig dom med böter.

Om en person har varit frihetsberövad som anhållen och häktad i mer än 24 timmar, har denne rätt att tillgodoräkna sig tiden när påföljden bestäms.

Regleringen finns i relevanta delar i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av frihetsberövande:

3 § andra stycket: Om någon döms till böter, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Av nämnda lag framgår att det är rätten som får besluta att tillgodoräkna sådan tid. Tillgodoräknande ska därför som huvudregel **inte** ske när strafföreläggande utfärdas, oavsett om påföljden är böter eller villkorlig dom.

Domstolens möjligheter att beakta frihetsberövandet

Ett avräkningsbart frihetsberövande kan av domstolen beaktas även vid ett rent bötesstraff. Högsta domstolen uttalade i NJA 1989 s. 12 att som riktmärke kan gälla att ett dygns frihetsberövande motsvarar tio dagsböter.

Ett tillgodoräknande kan också ske vid villkorlig dom, antingen genom att antalet dagsböter sänks eller som särskilda skäl mot att förena den villkorliga domen med ett bötesstraff (30 kap. 8 § brottsbalken).

Vid en påföljd som innefattar villkorlig dom tillkommer den särskilda omständigheten att påföljden kan komma att undanröjas efter lagkraftvunnen dom och ersättas med ett fängelsestraff. I det fallet ska avräkningen av frihetsberövandet göras från fängelsestraffet. Utgångspunkten är därför att **ingen avräkning** av frihetsberövandet görs när den villkorliga domen döms ut, det vill säga antalet dagsböter som förenas med en villkorlig dom bestäms utan någon reduktion.

Betydelsen av att ett frihetsberövande har förekommit prövades av Högsta domstolen när en påföljd om villkorlig dom skulle förenas med föreskrift om

samhällstjänst, NJA 2012 s. 968. Det frihetsberövande som föregått domen beaktades inte vid beräkningen av antalet timmar samhällstjänst.

Åklagarens hantering när det har förekommit avräkningsbart frihetsberövande

Har det förekommit ett avräkningsbart frihetsberövande för ett brott där strafföreläggande utfärdas, ska tiden för frihetsberövandet antecknas i en handling som bifogas akten (12 a § strafföreläggandekungörelsen). Handlingen ska ges in till tingsrätten i de fall det blir aktuellt med ett undanröjande av den villkorliga domen.

Åklagaren ska i övrigt inte göra några beräkningar för att sätta ned antalet dagsböter utifrån tiden på frihetsberövandet.

I ett ärende som typiskt sett skulle ha lett till påföljden villkorlig dom förenad med dagsböter kan det dock i vissa fall finnas utrymme för att välja en ren villkorlig dom utifrån att det bedöms finnas särskilda skäl mot att förena den med ett bötesstraff. Av NJA 2015 s. 386 framgår att ett frihetsberövande kan beaktas som ett sådant särskilt skäl.¹⁴

Framstår det som övervägande sannolikt att en prövning i domstol skulle ha lett till påföljden villkorlig dom utan bötesstraff på grund av ett inte obetydligt frihetsberövande, bör åklagaren vara oförhindrad att välja det alternativet och utfärda ett strafföreläggande med enbart en villkorlig dom. I detta fall bestäms påföljden alltså med stöd av 30 kap. 8 § BrB och inte med stöd av reglerna om avräkning av tid för frihetsberövande.

5.2 Särskild rättsverkan

5.2.1 Företagsbot

Företagsbot är en särskild rättsverkan av brott som kan åläggas näringsidkare under särskilt angivna förutsättningar (36 kap. 7–10 §§ BrB). I Åklagarmyndighetens handbok [Företagsbot](#) finns en närmare redogörelse för förutsättningarna för företagsbot, rekvisiten och åtalsprövningsreglerna.¹⁵ Även beräkningen av företagsbot vid flerfaldig brottslighet hanteras i handboken.

För fysiska personer kan ett strafföreläggande utfärdas såväl avseende brottsmisstanke som företagsbot. För juridiska personer kan det bara avse företagsbot.

¹⁴ Målet gällde misshandel. Frihetsberövande hade förekommit i 24 dagar. Påföljden bestämdes till villkorlig dom utan dagsböter.

¹⁵ Handboken kommer att uppdateras och omvandlas till Räv under 2023.

Strafföreläggande med företagsbot får inte överstiga tre miljoner kronor. Det finns här ingen särskild begränsning i övrigt gällande betydande belopp som skulle hindra att strafföreläggande utfärdas.

Om ett strafföreläggande **endast** avser företagsbot regleras detta i 5 § lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.

Det anses också vara möjligt att kombinera en talan om företagsbot med en talan om enskilt anspråk och/eller förverkande.

5.2.2 Förverkande

Förverkande som hör samman med det strafförelagda brottet utgör en särskild rättsverkan som vanligtvis ingår i strafföreläggandet. Förverkandet kan gälla såväl sak- som värdeförverkande.

Att förverkandet avser betydande belopp utgör ett skäl mot att använda strafföreläggande. Med betydande belopp avses den beloppsgräns som används för gränsdragning mellan förmögenhetsbrott av normalgraden och grova brott, det vill säga fem förhöjda prisbasbelopp.¹⁶

5.2.3 Kostnader för blodprov och urinprovstagning m.m.

Vissa brott är typiskt sett förenade med kostnader för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkta och som görs för utredning om brottet. Exempel på sådana brott är ringa narkotikabrott (eget bruk), drograttfylleri och dopningsbrott.

När en tilltalad döms för brott i mål där åklagaren för talan ska den tilltalade ersätta sådana kostnader (31 kap. 1 § RB). Kostnaderna ska också ingå när ett strafföreläggande utfärdas (48 kap. 2 § tredje stycket RB).

Tidigare reglerades ersättningsskyldigheten utifrån vilka faktiska kostnader som uppkommit. Sedan 1 januari 2023 gäller att kostnaderna utgår från en taxa som beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Rättsmedicinalverket).¹⁷

Detta leder till att ersättningsskyldigheten blir schabloniserad och mer förutsägbar. Det är också en förutsättning för att kunna använda förhandsgodkännande (avsnitt 7) att ersättningsskyldigheten är klar från början.

¹⁶ Beräknat på det förhöjda prisbasbeloppet 2023 innebär detta 267 500 kronor.

¹⁷ 31 kap. 1 § RB.

5.2.4 Avgift till brottsofferfonden

Avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond är en särskild rättsverkan som ska ingå i strafföreläggandet när det innehåller brott med fängelse i straffskalan (31 kap. 2 § tredje stycket RB).

5.3 Enskilt anspråk

Ett enskilt anspråk från målsäganden ska ingå i strafföreläggandet om det

1. avser **betalningsskyldighet** och

2. **omfattas av åklagarens skyldighet att föra talan** (48 kap. 5 a § RB)

Strafföreläggande kan **inte** användas vid enskilt anspråk med solidarisk betalningsskyldighet.

Strafföreläggande bör **inte** användas om det enskilda anspråket avser betydande belopp.

Ett solidariskt betalningsansvar mot flera misstänkta kan inte hanteras inom ramen för strafförelägganderutinen. Framställs ett enskilt anspråk solidariskt bör därför åtal väckas istället.

För övriga frågor som gäller hanteringen av enskilda anspråk i strafföreläggande hänvisas till RättsPM 2018:2 [Skadestånd. Om åklagarens uppgift att föra målsägandens talan](#).¹⁸ Detta dokument innehåller ett avsnitt specifikt om strafföreläggande och skadestånd.

Betydande belopp

På samma sätt som för förverkande (avsnitt 5.2.2) gäller att ett enskilt anspråk på betydande belopp utgör skäl för att väcka åtal i stället för att använda strafföreläggande. Betydande belopp ska anses motsvara fem förhöjda prisbasbelopp.¹⁹

¹⁸ RättsPM är för närvarande (januari 2023) under uppdatering och omvandling till RåV.

¹⁹ Beräknat på det förhöjda prisbasbeloppet 2023 innebär detta 267 500 kronor.

6 Förskottsbetalning

6.1 Vad innebär förskottsbetalning?

Till ett utfärdat strafföreläggande bifogas information om vilken summa den förelagde ska betala och till vilket konto hos Polismyndigheten betalning ska ske. Sker inte betalning inom viss tid från godkännandet övergår fordran till Kronofogdemyndigheten för verkställighet.

Förskottsbetalning eller deposition innebär att den misstänkta på frivillig väg betalar böter och särskild rättsverkan (t.ex. avgift till brottsofferfonden) **innan** strafföreläggandet har fått laga kraft eller dom meddelats.

Den rättsliga regleringen finns i bötesverkställighetslagen (1979:189) och bötesverkställighetsförordningen (1979:197). Det finns även riktlinjer som utfärdats av polisen, RPSFS 1999:2, FAP 979-1.

6.2 Verkställighet av betalningsskyldighet i olika länder

Verkställigheten kan bli mer komplicerad när det gäller personer som befinner sig i annat land vid betalningstillfället. Framför allt i dessa situationer kan verkställigheten underlättas genom att förskottsbetalning sker. Möjligheten till förskottsbetalning är däremot inte begränsad till sådana situationer utan kan användas även i andra fall.

Beträffande den som är bosatt inom Norden finns möjlighet till verkställighet av en dom på böter genom bestämmelser i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m. I dessa fall är verkställigheten vanligtvis okomplicerad.

Sverige har också anslutit sig till Europeiska konventionen om brottmålsdoms internationella rättsverkningar vilken ger möjlighet till straffverkställighet i de länder som anslutit sig till konventionen.²⁰

6.3 Formerna för förskottsbetalning

Förskottsbetalning kan ske genom att kontanter (svensk eller utländsk valuta) överlämnas eller genom att den misstänkta kontokort debiteras. Det är en fördel om förskottet täcker hela det belopp som kan komma att beslutas i

²⁰ Se lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom.

strafföreläggandet, eftersom verkställighetsfrågan annars kvarstår i viss del, men det är inte nödvändigt. Om förskottsbetalningen överstiger det beslutade beloppet ska återbetalning ske av överskjutande belopp.

6.4 Den misstänkta måste godta ett strafföreläggande

Förskottsbetalning bör bara komma i fråga där den misstänkta förklarar sig villig att godkänna ett strafföreläggande. Att den misstänkta erkänt gärningen torde däremot inte alltid vara nödvändigt.

JO beslut 2007-06-18, 4867-2005: Polis rapporterade en förare för hastighetsöverträdelse som senare blev föremål för strafföreläggande. Vid rapporteringstillfället upprättades en s.k. negativ rättegångsfullmakt av innebörden att den misstänkta förnekade brott. Trots detta debiterades en förskottsbetalning om 1200 kronor den misstänkta konto.

JO uttalade att möjligheterna till förskottsbetalning bygger på frivillighet och att det inte får förekomma att den misstänkta ges en felaktig uppfattning om innebörden av åtgärden eller att polismän använder uttryckliga eller antydda hot om tvångsmedelsanvändning för att få till stånd en sådan betalning.

7 Förhandsgodkännande och rättegångsfullmakt

Förhandsgodkännande får bara omfatta bötesstraff, det vill säga inte villkorlig dom.

Förhandsgodkännande ska vara skriftligt.

Ett förhandsgodkännande får återkallas av den misstänkta fram tills åklagaren utfärdar strafföreläggande.

Förundersökningen får i dessa fall avslutas utan slutunderrättelse.

Rättegångsfullmakt enligt 12 kap. RB kan användas i de fall som påföljden inte kan stanna vid böter.

Sedan den 1 januari 2023 gäller att ett förhandsgodkännande av strafföreläggande kan lämnas omedelbart av den misstänkta i samband med brottet, det vill säga i kontakten med polis vid t.ex. ett rattfylleri eller en ringa stöld.

Förhandsgodkännandet ersätter i huvudsak tidigare gällande förfarande med fullmakt. När ett förhandsgodkännande används behöver den misstänkta som huvudregel inte kontaktas ytterligare innan ärendet avgörs. Förhandsgodkännande har också ett vidare tillämpningsområde än vad som gällde för fullmakt vid strafföreläggande och kan användas oavsett om den misstänkta har hemvist inom eller utom riket.²¹

Bestämmelsen om förhandsgodkännande finns i 48 kap. 10 § RB.

Om påföljden bedöms bli villkorlig dom kan förhandsgodkännande inte användas. För dessa situationer finns fortfarande möjlighet att utfärda en rättegångsfullmakt med stöd av bestämmelserna i 12 kap. RB.

7.1 Innehållet och formerna för förhandsgodkännandet

Ett förhandsgodkännande ska innehålla samma uppgifter som tidigare gällde för fullmakt, det vill säga det brott som godkännandet avser, varvid gärningspåstående, brottsrubricering samt tid och plats för gärningen ska framgå. Vidare ska förhandsgodkännandet innehålla uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkta godtar. Genom att kostnader för analys av blodprov m.m. regleras

²¹ För fullmakter som har utfärdats före 1 januari 2023 gäller tidigare lydelse av 48 kap. 10 § RB.

i schabloniserade taxor kan även dessa anges direkt vid ett förhandsgodkännande.

Ett förhandsgodkännande ska skrivas under. Underskriften kan ske även med elektronisk underskrift enligt 48 kap. 9 § RB, se avsnitt 9.1.²² Det finns inget krav på att underskrift i original ska ges in till åklagaren.

Ett förhandsgodkännande kan, men måste inte, kombineras med förskotts- betalning av böter och annan särskild rättsverkan som består av betalnings- skyldighet, se avsnitt 6.

7.2 Särskilda regler om slutunderrättelse

Har ett giltigt förhandsgodkännande lämnats är syftet att den misstänkta inte ska behöva kontaktas igen innan strafföreläggandet utfärdas. Det finns därför en särskild reglering i 23 kap. 18 a § tredje stycket RB för denna situation. Innebörden är att underrättelse enligt bestämmelsens första stycke inte behöver ske om ett strafföreläggande har godkänts på förhand.²³

7.3 Åklagarens prövning och alternativ

Åklagarens prövning för att kunna utfärda strafföreläggande efter förhandsgodkännande innefattar följande frågeställningar.

- Är delgivning av brottsmisstanken och upplysning om särskild rättsverkan korrekt (rekvisit, tid och plats för gärningen samt ev. betalningsskyldighet till brottsofferfond eller för provtagning)?
- Är skuldfrågan tillräckligt utredd?
- Är påföljden korrekt angiven (eller för högt angiven)?
- Är eventuellt förverkandeyrkande och enskilda anspråk klarlagda och medgivna?
- Finns det en giltig underskrift?

Om någon av dessa frågor besvaras nekande behöver den misstänkta kontaktas på nytt och ytterligare delgivning ske innan strafföreläggande kan utfärdas.

Förhandsgodkännandet utgör, liksom det tidigare fullmaktsförfarandet, en yttre ram för åklagarens möjlighet att utfärda ett strafföreläggande. Det innebär att åklagaren är oförhindrad att utfärda strafföreläggande på ett lägre

²² För närvarande (januari 2023) saknas dock tekniska möjligheter till sådan elektronisk underskrift.

²³ Prop. 2021/22:279 s. 66.

bötesbelopp eller annars en lindrigare rättsverkan än vad som följer av förhandsgodkännandet.

I åklagarens prövning av förhandsgodkännandet innefattas, liksom för andra strafförelägganden, en bedömning av om skuldfrågan är tillräckligt utredd. Ett förhandsgodkännande ska inte upprättas om det framstår som oklart eller tveksamt om det finns förutsättningar att utfärda ett strafföreläggande. När åklagaren sedan ska utfärda strafföreläggande efter förhandsgodkännande ska åklagaren på nytt pröva om något hinder mot strafföreläggande föreligger, se avsnitt 4.

Om det i förhandsgodkännandet har angetts en för lindrig påföljd, om något i delgivningen av brottsmisstanken inte är korrekt eller om ett bötesstraff annars inte bör komma ifråga, blir förhandsgodkännandet utan verkan. Finns det i övrigt förutsättningar för strafföreläggande måste en korrekt slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § första stycket RB ske innan ett vanligt strafföreläggande kan utfärdas.

7.4 Återkallelse från misstänkt

Den misstänkta får återkalla ett lämnat förhandsgodkännande, 48 kap. 10 § tredje stycket RB. Förhandsgodkännandet är inte bindande för den misstänkta förrän åklagaren har utfärdat strafföreläggandet. Om förhandsgodkännandet återkallas måste slutunderrättelse enligt 23 kap. 18 a § RB ske före lagföring.

Lagstiftningen innehåller inga särskilda formkrav för hur återkallelsen ska ske. Hur återkallelsen skett bör dokumenteras i ärendet.

7.5 Utfärdandet avslutar handläggningen

Strafföreläggande anses som ett lagakraftvunnet avgörande när det har godkänts, 48 kap. 3 § andra stycket RB. I ärenden där förhandsgodkännande har använts anses tidpunkten för godkännande inträffa när strafföreläggandet utfärdas (48 kap. 10 § fjärde stycket RB).

7.6 Rättegångsfullmakt

Ett förhandsgodkännande är begränsat till lagföring som sker genom strafföreläggande och kan därför inte användas vid en lagföring i domstol. Förhandsgodkännandet är dessutom begränsat till böter som påföljd.

För att fortsatt möjliggöra lagföring av personer med hemvist utanför Sverige (i fall där ett frihetsberövande inte behövs) kan en rättegångsfullmakt enligt bestämmelserna i 12 kap. RB vara ett alternativ.

Fullmakten omfattar vanligtvis behörighet att motta stämning och företräda den tilltalade vid domstolen som rättegångsombud. T.ex. kan denna lösning tillämpas när påföljden förväntas bli villkorlig dom. Möjligheten att använda en rättegångsfullmakt gäller oavsett om den misstänkta har lämnat ett förhandsgodkännande enligt 48 kap. 10 § RB eller inte. Det krävs inte heller att brottet är erkänt för att rättegångsfullmakt ska få användas. En begränsning är dock att målet måste kunna avgöras i den tilltalades utevaro för att fullmakten ska få någon verkan i sådana fall.

8 Utfärdande och uppföljning

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Utfärda ett strafföreläggande i Cåbra](#).

Strafföreläggande som **inte innefattar förhandsgodkännande**, se avsnitt 7, förutsätter ett separat utfärdande av strafföreläggande med en angiven svarstid som den misstänkta har att förhålla sig till.

Strafföreläggandet skapas i Cåbra genom att fylla i respektive kontrollera aktuella uppgifter om brott, misstänkt, eventuella enskilda anspråk och eventuella särskilda yrkanden och därefter ange en påföljd. När uppgifterna är korrekta kan strafföreläggandet utfärdas, vilket samtidigt innebär att det skickas till den förelagda (48 kap. 7–8 §§ RB). Vanligen sker detta per automatik genom så kallad central utskrift som skickar föreläggandet till aktuell adress.

Utfärdandet utlöser en viss svarstid, se avsnitt 8.2. Svarstiden får, men måste inte, följas av en påminnelse om något svar inte har inkommit, 8 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60).

Strafföreläggandet avslutas i dessa fall normalt antingen genom godkännande, se avsnitt 9.1–9.2, alternativt att åtal väcks om godkännande inte sker.

Strafföreläggande utfärdas i form av ett elektroniskt dokument.²⁴

8.1 Myndigheter som ska underrättas vid vissa brott

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Ange underrättelsekod i strafföreläggande i Cåbra](#).

Enligt 12 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) ska Åklagarmyndigheten fullgöra underrättelseskyldighet mot olika myndigheter i samband med ett avgörande genom godkänt strafföreläggande.

Åklagarmyndighetens underrättelseskyldighet vid strafföreläggande motsvarar den underrättelseskyldighet som domstolarna har när ett mål avgörs genom dom.

²⁴ Ett strafföreläggande kan enligt strafföreläggandekungörelsen också utfärdas enligt ett formulär som fastställs av Åklagarmyndigheten, vilket i så fall ska undertecknas av åklagaren, 5 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Åklagarmyndigheten har dock inte utfärdat något sådant formulär.

Ett syfte med dessa underrättelser är att vissa arbetsgivare behöver känna till att en anställd är lagförd för brott, för att därefter kunna vidta eventuella förvaltningsrättsliga åtgärder.

I vilka fall en sådan underrättelse ska ske kan regleras i olika lagstiftningar, dels gällande särskilda yrkeskategorier, dels för vissa brottstyper.

Underrättelse till Transportstyrelsen

Åklagaren har en allmän underrättelseskyldighet gentemot Transportstyrelsen om lagföreläggande **inte** sker och om det finns ett körkortsomhändertagande²⁵, omhändertagande av förarbevis eller motsvarande.²⁶

En underrättelseskyldighet kan finnas även vid lagföreläggande av ett rapporterat brott som har medfört körkortsomhändertagande, nämligen om omständigheterna bedöms lindrigare när lagföreläggande sker och att körkortsomhändertagandet därför inte ska bestå. Som exempel kan nämnas en rapporterad hastighetsöverträdelse där endast en lägre överträdelse kan bevisas.²⁷

Automatiskt inlagda underrättelsekoder

För en del brottstyper är berörd myndighet förinlagd med underrättelsekod. Som exempel kan nämnas Skatteverket (ärende om olovlig tillverkning av sprit eller olovlig försäljning av alkoholdrycker) och Tullverket (ringa smuggling, ringa narkotikasmuggling m.m.).

Manuellt inlagda underrättelsekoder

Manuellt inlagda underrättelser rör många gånger förhållanden som är svåra eller till och med omöjliga att utläsa av förundersökningsmaterialet, nämligen när underrättelseskyldigheten hör ihop med den misstänkta yrke eller behörighet och inte är kopplad till brottet i sig.

Framgår det genom förhör, uppgifter om personalia eller på något annat sätt att brottet är begånget av en person där underrättelseskyldighet föreligger, ska underrättelse ske till behörig myndighet när strafföreläggandet godkänns. Underrättelsekod bör därför läggas in vid utfärdandet.

När underrättelseskyldighet finns ska underrättelsen ske snarast möjligt. I vissa fall är det föreskrivet att underrättelse ska ske inom en vecka från avgörandet (här: godkänt strafföreläggande). Nedan anges några exempel på vanliga områden där underrättelseskyldighet är föreskriven.

²⁵ 7 kap. 8 § 2 st körkortsförordningen (1998:980).

²⁶ Se bl.a. 9 § 3 st 2 p förordning (2021:628) om förarbevis för vattenskoter.

²⁷ Se Åklagarmyndighetens Ärendehanteringshandbok för ytterligare information.

Brott av anställda inom vården

Det finns olika regler beroende på om den misstänkta är legitimerad yrkesutövare eller annars är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och medverkar i hälso- och sjukvård av patienter.

Underrättelseskyldighet vid strafföreläggande kan antas vara vanligast i ärenden med legitimerade yrkesutövare.²⁸

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Socialstyrelsen ska i de fallen underrättas om gärningar som begåtts under yrkesutövningen samt om rattfylleribrott enligt 4 § eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, brott mot narkotikastrafflagen (1968:64) och brott mot lagen (2000:1225) om straff för smuggling.²⁹

Brott av anställda inom skolväsendet

Statens skolinspektion ska underrättas i mål där lärare eller förskollärare döms för dels brott som begåtts under yrkesutövningen, dels i övrigt om brottet är något av angivna rubriceringar i brottsbalken (för strafföreläggande kan brott enligt 6 kap. brottsbalken bli aktuellt).³⁰

Brott av präst

Domkapitlet ska underrättas oavsett brottstyp om en präst blir dömd till ansvar för brott utom ämbetet.³¹

Brott av advokat

Sveriges advokatsamfund ska underrättas oavsett brottstyp om en advokat döms till annan påföljd än penningböter.³²

Brott av innehavare av flygcertifikat

Transportstyrelsen ska underrättas i ärende med misstanke om flygfylleri men även vid brott mot lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott samt vid flera brott enligt brottsbalken om påföljden överstiger böter.³³

Brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska underrättas vid brott mot lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor eller

²⁸ Vilka yrken som har legitimerade yrkesutövare framgår av 4 kap. 1 § patientsäkerhetslagen (2010:659).

²⁹ För den andra kategorin, ej legitimerade yrkesutövare, ska IVO och Socialstyrelsen underrättas endast vid brott mot 10 kap. 3–6 §§ patientsäkerhetslagen eller mot 9 § första stycket abortlagen (9 § första stycket).

³⁰ Förordning (2011:278) om underrättelse till Statens skolinspektion om domar i vissa brottmål.

³¹ Kungörelse (1936:627) angående översändande till domkapitel av utslag i mål vari präst blivit dömd till straff.

³² Förordning (2017:1026) om underrättelse till Sveriges advokatsamfund om domar i vissa brottmål.

³³ 13 kap. 3 § luftfartsförordningen (2010:770).

föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.³⁴ Även kommunen där brottet begicks ska underrättas i dessa fall.

8.2 Möjlighet att anpassa svarstiden

Tidsfristen som den misstänkta har att godkänna ett strafföreläggande får inte sättas längre än nödvändigt.

Angående inställning av tidsfrister för svar och påminnelsetider, se lathund [Frister och betalning vid strafföreläggande i Cåbra.](#)

När strafföreläggandet utfärdas sätts en föreläggandefrist som ska väntas ut innan ett föreläggande kan hanteras som obesvarat. Det är inte reglerat i lag hur många dagar svarstiden ska vara. Fristen får dock inte sättas längre än nödvändigt, 8 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60).

Det kan i det enskilda ärendet finnas skäl som talar för eller emot att justera svarstiderna. Å ena sidan ska målet generellt vara att handläggningstiderna är så korta som möjligt. Å andra sidan ska den förelagda få ett skäligt rådrum att ta ställning till föreläggandet.

Med dessa avvägningar har en förinlagd svarstid om 30 dagar valts i Cåbra. Om strafföreläggandet hanteras enligt reglerna för unga lagöverträdare är den förinlagda svarstiden i Cåbra 15 dagar.

I detta sammanhang kan påpekas att efter lagändringarna den 1 januari 2023 är betalningsfristerna efter ett skriftligt godkännande av strafföreläggandet längre än tidigare. Det finns därför vanligtvis inte skäl att förlänga svarstiden enbart för att underlätta möjligheten att klara av betalningsskyldigheten enligt strafföreläggandet.³⁵

Åklagaren kan **förkorta** den förifyllda tiden om det bedöms vara påkallat, t.ex. för att skynda på förfarandet inför förestående preskription. Åklagaren kan också **förlänga** den förifyllda tiden i samband med utfärdandet, t.ex. vid kännedom om att den som föreläggs är eller väntas vara bortrest en tid. Ett annat skäl att förlänga den förifyllda svarstiden kan vara att den som föreläggs har skyddad folkbokföring, vilket kan fördröja postgången.

Åklagaren får i samband med utfärdandet välja om en påminnelse ska skickas eller inte, se nästa avsnitt.

³⁴ 22 § förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.

³⁵ Av 3 § bötesverkställighetsförordningen (1979:197) framgår att huvudregeln för att fullgöra betalningsskyldigheten uppgår till tre månader räknat från dagen då föreläggandet godkänts. Har minst halva beloppet betalats inom tre månader, ges ytterligare tre månader för att fullgöra den resterande betalningsskyldigheten.

8.3 Påminnelse

Påminnelse får användas om det inte inkommit svar från den förelagde, 8 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Påminnelse är förinlagt som alternativ i Cåbra men kan väljas bort.

Väljer åklagaren att skicka en påminnelse skapas en bevakning om 15 dagar.

8.4 Svarstidens utgång ska inväntas innan nytt åklagarbeslut

När strafföreläggandet har utfärdats, får frågan om ansvar för brottet inte tas upp på nytt innan svarstiden har gått ut. Dock avbryts svarstiden om den misstänkta bestrider föreläggandet. Åklagaren är i det fallet oförhindrad att pröva åtalsfrågan direkt, 48 kap. 3 § första stycket RB. Se vidare om hanteringen efter bestridande avsnitt 9.5.

Åklagaren får även återkalla föreläggandet när skäl finns för det på grund av felaktighet i strafföreläggandet, se avsnitt 8.5.

8.5 Åklagarens återkallelse av utfärdat strafföreläggande

Angående registrering och praktisk hantering, se lathund [Återkallelse av strafföreläggande i Cåbra](#)

Om åklagaren upptäcker att strafföreläggandet med status "utfärdat" innehåller något fel, genom att det påtalas från den misstänkta eller på annat sätt, kan strafföreläggandet återkallas. Därefter kan ett nytt strafföreläggande med korrekta uppgifter utfärdas.

Återkallelse kan inte ske efter att ett strafföreläggande har godkänts. För sådana situationer, se avsnitt 11.

Det finns inga formella krav gällande kommunikeringen med den misstänkta när det gäller återkallelse. Däremot är det lämpligt att anteckna i Cåbra hur kontakten skett och hur den misstänkta ställer sig till återkallelsen. Det är inte nödvändigt att den misstänkta medger återkallelsen för att den ska få ske.

9 Godkännande, bestridande eller inget svar?

Godkännande av strafföreläggandet kan ske antingen **skriftligt**, med följd att betalningsskyldigheten regleras därefter (frivilligt eller genom indrivning) eller i vissa fall **genom betalning**, det vill säga att full betalning inkommer och handläggningen avslutas.

Angående registrering av godkännandehandling, se lathund [Godkännande av strafföreläggande i Cåbra](#).

9.1 Skriftligt godkännande

Ett skriftligt godkännande av strafföreläggandet ska omfatta en förklaring att den misstänkta erkänner gärningen, godtar påföljden samt eventuell särskild rättsverkan och enskilda anspråk (48 kap. 9 § RB).

Det är den åklagarkammare som utfärdat föreläggandet som är behörig att motta ett godkännande.³⁶

Om strafföreläggandet godkänns endast partiellt, t.ex. att gärningen erkänns och påföljden godtas, men det enskilda anspråket eller förverkandeyrkande bestrids, anses strafföreläggandet helt bestritt.

9.1.1 Olika typer av underskrifter

Underskrift på papper

Det finns vanligtvis inte anledning att närmare granska giltigheten av en namnteckning som innebär att föreläggandet godkänns. Om föreläggandet endast är undertecknat med förnamn, bör det däremot iakttas försiktighet. Föreläggandet bör i de fallen anses godkänt om undertecknandet har skett i närvaro av stämningsman vid delgivning.

Om det i efterhand framkommer att någon annan än den förelagda har undertecknat utan dennas samtycke, har föreläggandet godkänts på felaktiga grunder. I sådana fall får det undanröjas genom klagan eller resning (se avsnitt 11).

³⁶ 3 § Åklagarmyndighetens föreskrifter om strafföreläggande, ÅFS 2022:8.

Elektroniska underskrifter ³⁷

Strafföreläggande kan, liksom föreläggande av ordningsbot, godkännas genom undertecknande med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i den så kallade eIDAS-förordningen.³⁸

De elektroniska underskrifter som för närvarande används i Sverige via tjänsterna för e-legitimationer, t.ex. BankID, anses generellt sett uppfylla kraven för avancerade elektroniska underskrifter.³⁹

Om underskriften sker i närvaro av polisman eller annan tjänsteman som anges i 33 kap. 6 § tredje stycket RB, är det tillräckligt med en enklare form av elektronisk underskrift. En sådan underskrift skulle kunna användas t.ex. i samband med ett förhandsgodkännande av strafföreläggande, eftersom sådant kommer att upprättas i den misstänkta närvaro och lämnas av den misstänkta i närvaro av en polisman som kan kontrollera den misstänkta identitet.

9.2 Godkännande genom betalning

Strafföreläggande kan godkännas genom betalning när föreläggandet **endast** medför betalningsskyldighet gentemot staten (det vill säga böter, avgift till brottsofferfonden, värdeförverkande och betalningsskyldighet för provtagnings- och analyskostnader).

Strafförelägganden som innehåller sakförverkande eller enskilt anspråk kan endast godkännas genom skriftligt godkännande enligt vad som anges i avsnitt 9.1.

9.2.1 Betalning och invändningar i sak

Betalning anses utgöra ett godkännande, om inte den misstänkta i mycket nära anslutning till betalningen kommer in med skriftligt meddelande som innebär ett bestridande.

En specialsituation är att annan person har betalat in böterna mot den misstänkta vilja. Det kan röra sig om en anhörig som betalat hushållets inkomna räkningar utan att den misstänkta känt till det. Det innebär att fel person har godkänt föreläggandet och att det skulle kunna undanröjas genom klagan eller resning (avsnitt 11.2).

³⁷ För närvarande (januari 2023) saknar såväl ÅM som PMY tekniska möjligheter att hantera elektroniska underskrifter.

³⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden (m.m.).

³⁹ Prop. 2017/18:126 s. 40.

9.2.2 Förskottsbetalning innebär inte godkännande

Se avsnitt 6 om förskottsbetalning. Även om förskottsbetalningen skulle täcka hela den betalningsskyldighet som ingår i ett strafföreläggande måste ett skriftligt godkännande ske för att strafföreläggandet ska anses godkänt.

9.3 Ogiltigt godkännande

Skriftliga godkännanden

Vid skriftliga godkännanden kan åklagaren behöva pröva om godkännandet ska anses giltigt. Godkännandet måste framstå som otvetydigt och får inte innehålla invändningar i sak varken gällande skuldfrågan, påföljden eller någon övrig del av föreläggandet.

Skriftliga tillägg som gjorts på eller bifogat föreläggandet får hanteras och uttolkas i det enskilda fallet. Utgångspunkten är dock att vid tveksamhet hantera sådana tillägg som ett bestridande, eftersom ett registrerat godkännande innebär att strafföreläggandet har rättsverkningar motsvarande en lagakraftvunnen dom.

Exempel på när föreläggandet **inte bör anses godkänt** är om godkännandemeningen har satts inom parentes eller strukits över.

Exempel på när föreläggandet vanligtvis **kan bedömas som godkänt** är om tilläggen enbart ger uttryck för ett allmänt missnöje. Även vissa tillägg som handlar om hur den misstänkta resonerat inför godkännandet kan godtas såsom "godkänns efter övervägande" eller liknande formuleringar, se avsnitt 9.6

NJA 1963 s. 393: Giltigt godkännande ansågs inte föreligga då den misstänkta visserligen skrivit under godkännandemeningen, men samtidigt skriftligen framfört vissa invändningar mot den påstådda gärningen.

Godkännande som sker genom betalning

Vid godkännande som sker genom betalning saknas många gånger anledning att pröva giltigheten av godkännandet ytterligare.

Dock ska betalningen inte anses som ett godkännande om det framgår att den misstänkta inte har avsett att godkänna föreläggandet, 48 kap. 11 § andra stycket RB. Det kan framgå genom att det också skickas in en handling med uppgifter som innebär ett bestridande i någon del.

9.4 För sent godkännande

Godkännande som inkommer när annat beslut har hunnit fattas är utan verkan, 48 kap. 12 § RB.

Det gäller situationer när åklagaren har beslutat att

- utfärda stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande
- inte väcka åtal för brottet eller
- lägga ned eller inte inleda förundersökning för brottet.

Motsatsvis kan sägas att ett godkännande som kommer in efter svarstidens utgång kan godtas så länge åklagaren inte har fattat något av de angivna besluten.

9.5 Giltigt godkännande blir känt efter lagföringsbeslut

Åklagaren kan ibland ha hunnit väcka åtal när det blir känt att ett giltigt godkännande av strafföreläggande förelåg redan när åtalsbeslutet fattades. T.ex. kan det visa sig att ett godkännande genom full betalning har skett före åtalsbeslutet. I sådana fall ska åklagaren lägga ner åtalet.

Skulle dom ha meddelats, ska åklagaren överklaga till den tilltalades förmån och yrka att domen undanröjs på grund av domvilla, 51 kap. 26 § RB. Har domen vunnit laga kraft ska åklagaren i stället klaga över domvilla, 59 kap. 1 § RB. Har tidsfristen enligt 59 kap. 2 § RB gått ut återstår endast alternativet att ansöka om resning enligt 58 kap. 2 § RB.

Har ett nytt strafföreläggande utfärdats när det blir känt för åklagaren att ett godkänt föreläggande finns för samma brott, ska det senare återkallas. Har också det föreläggandet godkänts ska det sist godkända föreläggandet undanröjas på grund av res judicata genom klagan över domvilla eller ansökan om resning, se avsnitt 11.

9.6 Oklart svar

Angående registreringsfrågor m.m., se lathund [Oklart svar på strafföreläggande i Cåbra.](#)

När den misstänkta svarar skriftligt på strafföreläggandet och svaret behöver tolkas om det gäller som ett godkännande eller inte, ska det registreras som "oklart svar" i Cåbra.

Konsekvensen blir att åklagaren därefter får ta ställning till om svaret innefattar ett giltigt godkännande eller inte. Alternativen är att hantera svaret som godkännande eller som bestridande. Om svaret bedöms vara ett godkännande bör åklagaren kortfattat dokumentera sitt ställningstagande.

Det finns även ett tredje alternativ, genom att en kompletterande förfrågan skickas till den misstänkta angående inställningen. Mall för denna kompletterande förfrågan finns i Wåns och Cåbra. Svarstiden för förfrågan är i tillgänglig mall satt till en vecka, men kan förlängas något om det bedöms behövt. Förfrågan skickas formlöst på lämpligt sätt. Kommer något svar inte in, ska strafföreläggandet därefter hanteras som bestritt.

9.7 Bestridande

Angående registreringsfrågor m.m., se lathund [Bestridande av strafföreläggande i Cåbra](#).

Ett svar som utgör bestridande av strafföreläggandet innebär vanligtvis att åtal i stället får väckas, se avsnitt 10.2.

Ibland kan dock bestridandet avse endast dagsbotsberäkningen, på så sätt att den misstänkta påstår sig ha en lägre inkomst än vad som tidigare angetts. Om underlag ges in som gör att påståendet godtas, kan ett nytt strafföreläggande utfärdas beräknat på ett lägre dagsbotsbelopp.

Böterna får inte i något annat fall vara föremål för förhandling, det vill säga en ändring får inte ske enbart på grund av att den misstänkta säger sig acceptera ett lägre belopp. En sådan situation ska hanteras som ett sedvanligt bestridande med följd att åtal väcks.

9.8 Inget svar eller returnerat strafföreläggande

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Annan handläggning av strafföreläggande i Cåbra](#).

Om svarstiden (eventuellt med ytterligare tid efter påminnelse) går ut utan att varken svar eller betalning inkommer byts status på strafföreläggandet i Cåbra från "utfärdat" till "annan handläggning".

Samma sak gäller om strafföreläggandet kommer i retur och det inte finns någon ny adress.

Normalt leder detta till att nästa steg är att hantera strafföreläggandet på samma sätt som ett bestritt sådant, det vill säga att åtal väcks, se avsnitt 10.2.

10 Avslutande åtgärder

10.1 Efter godkännande

10.1.1 Offentlig försvarare

Om en offentlig försvarare är förordnad för en misstänkt som godkänner ett strafföreläggande ska den domstol som har förordnat försvararen informeras om godkännandet (12 b § strafföreläggandekungörelsen).

Underrättelsen ska innefatta tillgängliga uppgifter om den misstänkta inkomst eftersom dessa kan ha betydelse för beslut om återbetalning av försvararkostnaden.

10.1.2 Underrättelser till berörda myndigheter

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Underrätta om godkänt strafföreläggande i Cåbra](#).

Underrättelseskyldigheten till berörda myndigheter beskrivs under avsnitt 8.1. Se beskrivningen i det avsnittet om underrättelser som lagts in vid utfärdandet. För underrättelser i efterhand, se lathund [Skicka underrättelser i efterhand i Cåbra](#).

10.1.3 Verkställighet av enskilt anspråk

Om strafföreläggandet innehåller ett enskilt anspråk och utfärdas centralt sänds föreläggandet till Polismyndigheten och när föreläggandet har godkänts skickas en underrättelse till Kronofogdemyndigheten om inte betalning erlagts.

En misstänkt som självmant agerar för att betala skadeståndet har ingen särskild möjlighet att göra det utan att behöva kontakta målsäganden för uppgifter om bankkonto m.m. Den misstänkta kan i dessa situationer därför komma att vända sig till åklagaren för kontaktuppgifter till målsäganden. Det är dock målsäganden som får avgöra om hen vill lämna ut några uppgifter för att skadeståndet ska kunna betalas.

När målsäganden är en fysisk person behöver hen i övrigt inte själv agera för indrivning av skadeståndet. Kronofogdemyndigheten skickar efter laga kraft en förfrågan och en särskild blankett gällande ansökan om verkställighet till målsäganden. Målsäganden är också befriad från skyldighet att utge någon ansökningsavgift till Kronofogdemyndigheten.

När målsäganden är en juridisk person är läget annorlunda. Målsäganden behöver här själv kontakta Kronofogdemyndigheten, men är även i detta fall befriad från skyldighet att utge ansökningsavgift.

10.2 Efter bestridande

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Omforma strafföreläggande till stämningsansökan i Cåbra](#).

Om bestridandet **enbart** gäller beräkningen av dagsbotsbeloppet (t.ex. på grund av ändrade inkomstförhållanden) se avsnitt 9.5 angående möjligheten att utfärda ett nytt föreläggande.

Om bestridandet däremot gäller skuldfrågan, att antalet dagsböter är för högt, eller någon annan del av strafföreläggandet ska strafföreläggandet registreras som **bestritt**. Om det inte har angetts några nya omständigheter som påverkar bedömningen ska åtal därefter väckas.

Strafföreläggandet kan enkelt omformas till en stämningsansökan i Cåbra.

10.3 Strafföreläggandet utfärdas efter förhandsgodkännande

Om förhandsgodkännandet leder till att ett strafföreläggande utfärdas ska ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll lämnas eller sändas till den misstänkta, 6 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Detta hanteras per automatik i Cåbra genom att strafföreläggandet tillsammans med en skriftlig information skickas till den misstänkta. Se även lathund [Utfärda förhandsgodkänt strafföreläggande i Cåbra](#).

11 Fel i det godkända strafföreläggandet

I detta avsnitt behandlas vilka möjligheter som finns att rätta till fel i strafföreläggande **efter att föreläggandet har godkänts**. Tidigare i handläggningen (under status "utfärdat") finns i stället möjligheten att återkalla strafföreläggandet, se avsnitt 8.5.

När strafföreläggandet har godkänts (eller, vid förhandsgodkännande, utfärdats) har det status som en lagakraftvunnen dom. Detta innebär att det finns begränsade möjligheter att ändra eller upphäva strafföreläggandet.

11.1 Fel som har nullitetsverkan

För att ett strafföreläggande alls ska anses vara en giltig handling måste det uppfylla vissa formella krav. Om de fel som finns i strafföreläggandet är tillräckligt stora eller avgörande kan det innebära att strafföreläggandet ska ses som en nullitet, det vill säga att det saknar rättsverkan också utan ett beslut om undanröjande eller resning.

Kraven för att handlingen ska anses giltig som strafföreläggande är att den misstänkta erkänner gärningen och godtar ett förelagt straff.

Exempel på fel som bedömts ha nullitetsverkan är att något bötesbelopp inte alls har angetts.⁴⁰ Det torde numera vara ovanligt med sådana fel, eftersom ett utfärdande tekniskt sett förutsätter att väsentliga uppgifter är ifyllda och håller sig inom vissa ramar.

Eftersom nullitetsverkan innebär att strafföreläggandet inte har någon rättsverkan har ett godkännande inte heller någon rättskraft. I förekommande fall bör föreläggandet hanteras genom att återkallas även om ett formellt godkännande föreligger. Därefter kan ett korrekt strafföreläggande utfärdas.

⁴⁰ NJA 1994 s. 254 I utfärdad ordningsbot gällande hastighetsöverträdelse saknades uppgift om botens storlek. Något föreläggande ansågs därmed inte existera.

11.2 Rättelse

Angående registreringsfrågor och praktisk hantering, se lathund [Rätta ett strafföreläggande i Cåbra](#).

Rättelse innebär mindre förändringar av innehåll som utgör en ”uppenbar oriktighet” i strafföreläggandet. Möjligheten för åklagaren att i sådana fall göra en rättelse regleras i 48 kap. 12 a § RB.

Förutsättningarna för rättelse är följande.

- Det ska handla om en **uppenbar oriktighet** till följd av skrivfel, räknefel eller annat liknande förbiseende. Exempelvis felaktigt brottsdatum eller fel lagrumsangivelse.

Även om den felaktiga uppgiften beror på någon annan än den som beslutat om strafföreläggandet, t.ex. att utredningsmaterialet innehåller en felskrivning, bör uppgiften kunna rättas med stöd av 48 kap. 12 a § RB.
- Rättelse får **inte** ske om den som godkänt strafföreläggandet **motsätter sig det**. Det är inte nödvändigt att få ett svar från den misstänkta men hen måste ges tillfälle att yttra sig över förslaget till rättelse. Detta kan ske såväl muntligen som skriftligen, 14 a § strafföreläggandekungörelsen (1970:60). Alternativet om den som godkänt strafföreläggandet motsätter sig ändring är att begära undanröjande om förutsättningar finns för det, se avsnitt 11.3.
- Rättelsen får **aldrig innebära att straffet skärps**.
- Rättelse får ske **utan tidsbegränsning** sett till när föreläggandet godkändes.

Rättelse bör i första hand göras av den åklagare som har utfärdat det föreläggande som är föremål för ändring.

11.3 Undanröjande

Åklagaren ska inte främja orätt. Det innebär bl.a. att åklagaren ska fatta korrekta beslut men också verka för att felaktiga beslut rättas till. Om åklagaren upptäcker ett fel, t.ex. att en person har dömts för en gärning som är preskriberad eller som inte är brottslig, eller att ett frihetsberövande har avräknats felaktigt, bör åklagaren utan dröjsmål se till att felet rättas till om detta är rättsligt möjligt.

På motsvarande sätt anses åklagaren skyldig att väcka frågan om undanröjande av strafföreläggande eller ordningsbot eller om resning, om det finns rättsliga förutsättningar för detta.

Frågan om undanröjande kan också väckas av den som strafförelagts genom begäran hos domstol.

11.3.1 Undanröjande efter klagan

Undanröjande av strafföreläggande sker vanligtvis genom klagan enligt 59 kap. 6 § RB. Det är domstolen som beslutar om ett undanröjande ska ske.

Förutsättningar för undanröjande:

- Det får **inte ha gått mer än ett år** sedan åtgärd för verkställighet gjordes hos den bötfällda (59 kap. 7 § andra stycket RB). Har godkännande skett genom betalning eller om betalning annars skett frivilligt räknas tiden från betalningsdagen. Om strafföreläggandet gäller villkorlig dom räknas fristen från provotidens början.

Är denna tidsfrist passerad återstår endast möjligheten att ansöka om resning, se avsnitt 11.3.3.

Dessutom krävs att

- godkännandet **inte kan ses som en giltig viljeförklaring** (59 kap. 6 § 1 p RB) eller
- det har vid ärendets behandling förekommit **sådant fel att föreläggandet bör anses ogiltigt** (59 kap. 6 § 2 p RB) eller
- föreläggandet **överensstämmer** av annan anledning **inte med lag** (59 kap. 6 § 3 p RB).

Domstolens prövning

Undanröjande begärs vid tingsrätten. Klagan ges in till den domstol som kan pröva åtal för brottet, 59 kap. 7 § första stycket RB. Åklagaren är motpart till klaganden. Normalt är handläggningen skriftlig men muntlig förhandling kan ske om det behövs för utredningen. Tingsrättens beslut kan överklagas till hovrätten.

Giltig viljeförklaring?

Ett undanröjande på grund av att godkännandet inte kan ses som en giltig viljeförklaring kan bli aktuellt i situationer då godkännandet har skett på grund av misstag, tvång, villfarelse eller liknande, dvs. omständigheter som inte rör innehållet i själva strafföreläggandet. Några exempel där det kan bli aktuellt att pröva invändningar om giltig viljeförklaring är:

- **Påståenden om språkförbistring.**

Göta hovrätt 2015-02-03 Ö 2670-14 (gäller undanröjande av ordningsbot): En icke svensktalande undertecknade ordningsbot för hastighetsöverträdelse och begärde senare att den skulle undanröjas. Grunden för detta var att polismännen inte uttryckt sig på engelska på ett sådant sätt att han förstod vad han undertecknade.

Hovrätten ansåg inte att den misstänkta uppgifter kunde lämnas utan avseende utan utgick från att han hade en felaktig uppfattning om vad undertecknandet innebar. Ordningsboten undanröjes därför.

I andra ärenden har undanröjande inte skett trots påstådda språkproblem, se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut 2016-04-27, Ö 350-16 och Göta hovrätt 2022-02-17, Ö 2770-21.

- **Betalning och därmed godkännande har skett av anhörig eller annan utan samtycke.**

Svea hovrätt 2020-11-24 Ö 9568-20: Hovrätten avslag begäran om undanröjande av strafföreläggande för trafikbrott. Den misstänkta invände att betalningen skett av hans mor och utan hans samtycke. Betalningen hade ostridigt skett från moderns konto. Den misstänkta hörde först cirka tre veckor efter betalningen av sig till åklagaren för att bestrida föreläggandet. Uppgiften om att modern gjort betalningen helt utan den misstänkta samtycke presenterades först i hovrätten.

Vid en sammantagen bedömning ansåg hovrätten att betalningen i det aktuella fallet skulle anses som en giltig viljeförklaring.

- **Andra former av villfarelse såsom att uppgifter har godtagits trots att de objektivt sett inte är korrekta.**

RH 82:83 (gäller undanröjande av ordningsbot) Den misstänkta godkände en ordningsbot för att ha kört mot röd signal på en järnvägsövergång. Det bedömdes utrett att signalen var ur funktion vid tillfället och att den misstänkta inte skulle ha godkänt föreläggandet om hon haft detta klart för sig.

Godkännandet ansågs därför inte som en giltig viljeförklaring.

Påståenden som framförs långt senare av innebörd att förhållandena inte var såsom de antecknats i föreläggandet är dock vanligtvis inte grund för att bedömas som bristande viljeförklaring.

Fel vid ärendets behandling

Undanröjande på denna grund avser formella fel i strafföreläggandet (till skillnad från p. 3 som gäller rättsliga fel).

Exempel är strafföreläggande som otvetydigt har utfärdats i strid med bestämmelser som utgör hinder i 48 kap. 4 § eller 5 § RB, t.ex. att strafföreläggande med villkorlig dom har utfärdats mot någon som inte fyllt 18 år. Ett

annat exempel är om ett strafföreläggande har utfärdats mot någon som senare visar sig inte vara straffmyndig.

Bedömningsfrågor såsom att praxis inte är tillräckligt klarlagd utgör däremot inte en grund för undanröjande.

Felet måste vara någorlunda kvalificerat för att leda till undanröjande på denna grund.

Föreläggandet överensstämmer inte med lag

Nedan anges några typsituationer på rättsliga fel då undanröjande med stöd av 59 kap. 1 § 3 p kan bli aktuellt.

- Den **gärning** som omfattas av strafföreläggandet **är inte belagd med straff**.

RH 1988:121 (gäller undanröjande av ordningsbot): Ordningsbot utfärdades för hastighetsöverträdelse utifrån förutsättningen att hastighetsbegränsningen på viss plats uppgick till 70 kilometer i timmen. I efterhand visade det sig att hastighetsbegränsningen var 90 kilometer i timmen. Någon hastighetsöverträdelse hade då inte ägt rum.

Hovrätten undanröjde ordningsföreläggandet eftersom det innebar en oriktig rättstillämpning och föreläggandet inte överensstämde med lag.

Någon egentlig omprövning av bevisningen är dock inte tänkt att ske inom ramen för undanröjandeprocessen.

Svea hovrätt 2019-08-30 Ö 4943-19: Strafföreläggande hade godkänts avseende olovlig körning. I begäran om undanröjande gjordes gällande att det fanns ett giltigt körkort som utfärdats i England och att det därför fanns en behörighet att framföra fordon i Sverige vid gärningstillfället. Bötesbeloppet påstods ha betalats in enbart för att undvika betalningsanmärkning.

Hovrätten avslog begäran om undanröjande eftersom någon omprövning av bevisningen inte ska göras i en sådan process.

- Den utdömda **påföljden ryms inte inom det aktuella straffstadgandet**.

Hovrätten över Skåne och Blekinge beslut 2014-07-22 Ö 1428-14
Strafföreläggande hade utfärdats för smuggling, ringa brott, med dagsböter som påföljd och förpliktande att utge ersättning till brottsofferfonden. Påföljden enligt aktuell straffbestämmelse kunde dock inte bestämmas högre än till penningböter. Hovrätten undanröjde strafföreläggandet då det inte överensstämde med lag.

- **Preskription av gärningen har inträtt** innan godkännande skett.

11.3.2 Inhibition

Om ett strafföreläggande som kan bli föremål för undanröjande efter klagan har godkänts skriftligen kan det finnas skäl att förena begäran om undanröjande med ett yrkande om inhibition. Detta för att undvika fortsatta åtgärder från Kronofogdemyndigheten för verkställighet av betalningen.

11.3.3 Resning

Tidsfristen på ett år är absolut. Om fristen har överskridits återstår resningsinstitutet som alternativ. Återställande av försutten tid enligt 58 kap. 11 § RB tillämpas inte på ettårsfristen.

Begäran om resning görs skriftligen hos hovrätten (58 kap. 10 a § RB). Innan en begäran om resning ges in bör den som strafförelagts ha fått ange sin inställning, skriftligt eller muntligen. Det är värdefullt att i resningsansökan kunna ange att samtycke föreligger eftersom domstolen då kan avgöra frågan även om den bötfällda inte hörs i resningsärendet.

Till resningsansökan bör det även bifogas bevis om att strafföreläggandet har vunnit laga kraft och utredning om när böterna har betalats eller när utmättningsförrättning har skett. Detta för att i förekommande fall klargöra att tidsfristen för undanröjande genom klagan har gått ut.

Det finns inga särskilda behörighetsregler för åklagare gällande möjligheten att begära resning.

11.4 Åtgärder efter undanröjande

Sedan ett felaktigt strafföreläggande har undanröjts efter klagan eller resning, kan många gånger ett korrekt strafföreläggande utfärdas i dess ställe. Observera dock att vid ett förnyat strafföreläggande för samma gärning får det inte bestämmas ett svårare straff än i det ursprungliga föreläggandet (59 kap. 6 § andra stycket RB).

12 Sekretessfrågor

12.1 Som huvudregel gäller ingen sekretess

Som huvudregel gäller att varken ett strafföreläggande i sig eller förundersökningsprotokollet skyddas av sekretess. Detta regleras i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL).

35 kap. OSL handlar om sekretess till skydd för enskild i verksamhet som syftar till att förebygga eller beivra brott m.m. I 35 kap. 1 § OSL finns en sekretessregel till skydd för enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om uppgifterna förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål.

Från denna sekretessbestämmelse finns undantag i 35 kap. 6 § OSL. Av tredje punkten framgår att sekretessen **inte** gäller för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 § eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften i domstol.

Huvudregeln omfattar alltså "uppgift i ärende om strafföreläggande" vilket medför att uppgifter i strafföreläggande och förundersökningsprotokollet (eller anteckningar enligt 23 kap. 22 § RB) inte är skyddade av sekretess i de flesta fall (ringa stöld, rattfylleri, ringa narkotikabrott, etc.).

12.2 Sekretess i vissa ärendetyper

Efter en lagändring i OSL den 1 januari 2023 kan vissa ärendekategorier skyddas av sekretess också när ärendet hanteras som strafföreläggande. Detta framgår av hänvisningen i 35 kap. 6 § OSL till 35 kap. 12 § OSL.⁴¹

Dessa ärendekategorier har tidigare behövt lagföras genom åtal även om förutsättningarna för strafföreläggande varit uppfyllda, enbart för att inte förlora sekretesskyddet. Efter lagändringen finns alltså inte längre något sådant hinder för de aktuella brottstyperna, utan samma sekretessregler gäller för ärende om strafföreläggande som för mål i domstol.

⁴¹ De angivna brotten enligt 35 kap. 12 § OSL är sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar, olovlig avlyssning, dataintrång, brott mot tystnadsplikt, brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts, människorov, människohandel, grov människoexploatering samt olaga integritetsintrång. Också vissa uppgifter om barnpornografibrott kan skyddas av sekretess.

Frågan om sekretess prövas när en handling begärs ut. Eftersom det saknas övergångsbestämmelser till den nya lydelsen av 35 kap. 6 § OSL tillämpas den nya sekretessregleringen retroaktivt.

12.3 Sekretess för inspelade förhör med bild (alla ärendetyper)

Även bilduppgifter från förhör som har tagits upp med ljud och bild, dvs. videoförhör, kan omfattas av sekretess oavsett vilken brottskategori som ärendet avser, 35 kap. 6 § och 13 a § OSL.

Frågan om sekretess prövas även i detta fall när en handling begärs ut.⁴²

⁴² Prop. 2021/22:279 s. 96.

13 Vanliga frågor från den misstänkta

Vanliga frågor från den misstänkta i ärenden där strafföreläggande används gäller:

- Kan uppskov eller delbetalning av böter/betalningsskyldighet beviljas?
- Hur påverkas mitt körkortsinnehav?
- Hur länge ligger uppgifterna kvar i belastningsregistret?

Dessa och ytterligare närliggande frågor besvaras genom [information om rättsprocessen](#) på Åklagarmyndighetens hemsida.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN